

MITÄ TARVITAAN ASUNNOTTOMUUDEN POISTAMISEKSI?

Helsinki 28.4.2023

Juha Kaakinen

Työelämäprofessori

Tampereen yliopisto

Tavoite

Kansallinen
ohjelma

Rahoitus

Toimenpiteet

Suosituksset

Tavoite

- *Asunnottomuus on Suomesta tosiasiallisesti poistettu, kun vuosittaisen poikkileikkaustilaston mukaan asunnottomia on vähemmän kuin 300. Tästä määrästä enintään 100 tilapäisessä asumisratkaisussa, (joka on kestänyt alle kuukauden) ja enintään 200 tilapäisesti sukulaisten tai tuttavien luona olosuhteiden pakosta (oman asunnon puute) vuoksi asuvia.*
- *Määrittelyn mukaan Suomessa ei tässä tilanteessa enää ole ulkona asuvia eikä laitoksista kotiuteta ketään asunnottomina. Lisäksi asumisaika kaikissa tilapäisissä asumisratkaisuissa, mukaan lukien nykyiset ensisuoja- ja hätämajoitukset, asuntolat tai määräaikaisiin vuokrasopimukseen perustuvat, on enintään yksi kuukausi, minkä jälkeen pysyvä asumisratkaisu on järjestettävä.*

Kansallinen ohjelma asunnottomuuden poistamiseksi vuoteen 2027 mennessä

- Valtioneuvoston periaatepäätökseen perustuen käynnistetään viipymättä valtakunnallinen ohjelma, jonka tavoitteena on poistaa asunnottomuus nykymuodossa vuoteen 2027 mennessä ja rakentaa samalla tehokas asunnottomuuden ennaltaehkäisyn kokonaisuus.
- Kokonaisuus pitää sisällään 3600 asunnon tai asunto/hoitopaikan osoittamisen asunnottomille tai asunnottomuuden riskiryhmille.
- Ohjelma ei tähtää ainoastaan asunnottomuuden poistamiseen vaan myös asunnon saaneiden asukkaiden nykyistä parempaan integrointiin yhteiskuntaan kuntouttavien palvelujen sekä työmahdollisuuksien tarjoamisen avulla.
- Ympäristöministeriön koordinoima, ohjelmajohtaja ARAssa
- Ohjelmaa varten perustetaan johtoryhmä, johon kutsutaan ohjelmaan osallistuvien keskeisten kaupunkien ja hyvinvointialueiden johto.
- Valtakunnallisen ohjelman toteutuksesta laaditaan erilliset sopimukset, joissa määritellään osapuolten roolit, toimenpiteet ja rahoitus. Sopimukset perustuvat hyvinvointialueiden laatimiin toteutussuunnitelmiin. Sopimuksen allekirjoittavat ohjelman toteutukseen osallistuvat ministeriöt ja muut valtionhallinnon organisaatiot sekä ohjelmaan osallistuvat hyvinvointialueet ja kunnat. Sopimukset yhteensovitetaan MAL-sopimusten ja niissä määriteltyjen tavoitteiden kanssa.

Ohjelman rahoitus

- Hyvinvointialueille osoitetaan ohjelmakaudelle 36 M€ kohdennettu lisärahoitus ohjelman toteutukseen. Rahoitusta myönnetään hakemusten perusteella ja edellytyksenä on, että hyvinvointialue yhdessä alueen kuntien kanssa on laatinut toteuttamissuunnitelman asunnottomuuden poistamisesta. Myönnettävän rahoituksen määrä on sidoksissa hyvinvointialueen ja sen kuntien sitoumukseen pitkäaikaisasunnottomille osoitettavista asunnoista. Rahoituksen tarkempi käyttötarkoitus täsmennetään hyvinvointialueen ja valtion välisessä toteuttamis- ja rahoitussopimuksessa.
- Erityisryhmien investointiavustusten tarpeeksi arvioidaan 10 M€ vuodessa. ARAn myöntämisvaltuuksien nykyinen taso mahdollistaa tämän. Investointiavustuksella voidaan toteuttaa noin 400 palveluasuntoa/ tuetun asumisen asuntoa ohjelmakaudella. Investointiavustusta myönnetään ensisijaisesti olemassa olevien kiinteistöjen hankinta- ja peruskorjaamiseen.
- Hajasijoitettujen asuntojen hankintaan osoitetaan STEAn/ARAn investointiavustusta järjestöille 10 M€/vuosi. Tällä rahoituksella voidaan hankkia noin 130-150 asuntoa vuodessa itsenäiseen asumiseen siirtyville ja/tai kevyttä tukea tarvitseville asunnottomille.
- Ohjelman toteutukseen hyvinvointialueille osoitetaan tutkimuksellista tukea. Rahoitustarve on 350 000€ vuodessa.

Ennaltaehkäisy

- Asumisneuvonta
- Talousneuvolat
- Ulosottolaitoksen ja Kelan mukana olo
- Moniviranomaispalvelut
- Huoli-ilmoitukset, asumisen puheeksi ottaminen
- Palvelujen yhteen kokoaminen ja koordinointi
- Asumistuki
- ARA-asuntojen käyttö ja uustuotanto
- Etsivä työ + matalan kynnyksen palvelut

Huolen aiheet

- Omistajuus? Ministeriöt
- Omistajuus? Hyvinvointialueet ja kunnat
- Järjestöjen rooli
- Sopeutus/leikkaukset

Tarvittavat toimenpiteet asunnottomuuden poistamiseksi

- Ohjelmakaudella tilapäistä asumista ei lisätä ja sen käyttö rajataan enintään yhteen kuukauteen. Tilapäisellä asumisella tässä tarkoitetaan ensisuoja- hätämajoitus- kriisiasumista, asunnottomille järjestettyä määräaikaista vuokrasopimukseen perustuvaa asumista sekä ns. arvioivaa asumista.
- Nykyiset ensisuoijat korvataan asumispäivystyksillä.
- Nopean asuttamisen malli otetaan käyttöön valtakunnallisesti.
- Moniammatillisen liikkuvan tuen käyttöönotto ja vakiinnuttaminen hyvinvointialueilla
- Ohjelmaan osallistuvien hyvinvointialueiden ja Verkostokehittäjien yhteisenä prosessina tuotetaan kattava kuvaus moniammatillisen liikkuvan tuen vaihtoehtoisista toimintamalleista. Kehittämistyö perustuu professori Annalisa Sanninon tutkijaryhmän Nopsajalka-mallinnukseen.
- Hyvinvointialueilla vakiinnutetaan kehittämistyön tuloksena luodut alueellisesti sovellettavat moniammatillisen liikkuvan tuen mallit.

Tarvittavat toimenpiteet asunnottomuuden poistamiseksi

Pysyvät asumisratkaisut

- Asunto ensin -periaatteella toimivien tuetun asumisen yksiköiden osalta lisätarve kohdentuu intensiivistä tukea tarvitseville ryhmille, kuten huumeita käyttäville asunnottomille tai ikääntyneille pitkäaikaisasunnottomille. Erillisinä yksiköinä toteutettaessa asuntojen määrä voi olla enintään 30. Ensisijainen vaihtoehto on toteuttaa yksiköt integroituina muuhun asumiseen tai hybridihankkeina.
- Ohjelmakaudella valmistellaan lainsäädäntö, jolla turvataan asumisneuvonnan nykyinen monikanavainen rahoitus ja toteutusmuodot.

Suosituksia alueellisiin toimenpidesuunnitelmiin

- Huumeita käyttävien asunnottomuuden poistaminen
- Rikosseuraamusasiakkaiden asunnottomuuden vähentäminen ja poistaminen
- Nuorten asunnottomuuden poistaminen
- Paljon palveluja käyttävät asunnottomat
- Tyhjien asuntojen ja kiinteistöjen hyötykäyttö
- Tutkimusohjelma